

چکیده

بقعه‌ی معروف به "شیخ کله پریده" در محدوده‌ی جنوبی روستای چاهک (هرات) از توابع شهرستان خاتم استان یزد و در یک گورستان قدیمی واقع شده است. این بقعه با پلان چهار گوش به سبک چهار طاقی گنبد داری بوده است که هم اکنون گنبد آن فرو ریخته است. شهرت بقعه به شیخ کله پریده در بین عموم احتمالاً به دلیل سر بردن شیخ بانی این بنا بوده و یا به دلیل ریزش گنبد آن می‌باشد. با توجه به مصالح، طرح معماری و گنبدسازی، کارشناسان آن را متعلق به عصر "ایلخانی" می‌دانند.

از جمله تزئینات گلی محراب، مقرنس‌های گلی در دیوار ضلع جنوب شرقی و دو جفت قابنمای گلی تزئینی به شکل نمادین شمع بر روی هر یک از دیوارهای داخلی این بنا می‌باشد. بقعه و تزئینات آن با استفاده از چیدمان خشت خام در اندازه‌های ۲۷ در ۲۷ با ضخامت ۵ سانتی متر سپس اندود کاه گل به ضخامت تقریبی ۵ و سیم گل ۳ سانتی متری و لایه‌ی نازک گچ ساخته شده‌اند. در چهار طرف بقعه پشت بندهای خشتی با استفاده از خشت به ابعاد ۲۰ در ۲۰ به ضخامت ۴ سانتی متر و سپس پوشش کاه گل به آن الحاق شده است. به دلیل نبود گنبد و پوشش حفاظتی بر روی تزئینات، به مرور زمان عوامل متعدد از جمله تغییرات محیطی و جوی، رطوبت و عوامل انسانی، آسیب‌های زیادی بر سازه و تزئینات بقعه (مانند ترک، جداشدگی، ریزش، فرسایش و...) وارد آمده است.

از آنجایی که قسمت اعظم گنبد فرو ریخته، تزئینات داخل بقعه بیشتر در معرض آسیب قرار گرفته و با فرا رسیدن زمستان و شروع بارش برف و باران در منطقه پیش از هر اقدام دیگری باید بر روی بقعه پوشش حفاظتی قرار داده شود که در حال حاضر بهترین پوشش برای بقعه استفاده از پارچه‌های کتان به دلیل عدم نفوذ رطوبت به داخل بقعه می‌باشد بعد از پایان فصل سرما و بارندگی می‌توان اقدام به ایجاد یک سقف ثابت با پوشش پارچه‌های کششی و یا پوشش فلز (ایرانی‌تی گالوانیزه) نمود. از دیگر اقدامات تعیین حریم، حصارکشی، دایر کردن پست نگهداری، آواربرداری، نصب ناودان، حفر زهکش، کنترل رطوبت صعودی و نزولی، بازسازی و پوشش بخش‌های آسیب دیده با اندود کاه گل و سیم گل بعد از اطمینان از قرارگیری بقعه در شرایط مناسب در مراحل بعدی انجام می‌گیرد.

تزئینات گلی، بقعه‌ی شیخ کله پریده، یزد، طرح حفاظت و مرمت.